

N:o 11.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 Febr. 1874, kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden rörande skyldigheten att bygga och underhålla allmänna vägar och broar.

I detta ämne hafva motioner blifvit väckta inom Andra Kammaren af Herrar *Olof Nilsson* (motionen N:o 17), *A. Andersson*, från Wester-Norrlands län (motionen N:o 24), *Jöns Andersson* (motionen N:o 44), *Carl Isak Bengtsson* (motionen N:o 53), *Ola Andersson* och *Anders Persson* (motionen N:o 64), *Johan Jönsson* (motionen N:o 66) samt *J. Erickson* (motionen N:o 92); och hafva motionärerne föreslagit:

Herr *Olof Nilsson*, »att med ändring af föreskrifterna i Kongl. förordningen af den 13 September 1790 § 5 må stadgas, att när, i öfverensstämmelse med nämnda författning, till vägarne hållande i fargildt stånd vintertiden vid snöfall, så kallade ploglag äro eller blifva inrättade, den för alla ploglagen i socknen eller häradet belöpande ersättning sammanslås och inom socknen eller häradet fördelas efter den allmänna grund, som gäller för uttagande af kommunalutskylder på landet»;

Herr *A. Andersson*, »det Riksdagen, under återopande af sina i ämnet till Kongl. Maj:t aflättna skrivelser af den 7 April 1866 och den 11 Maj 1869 och hvad vid sistlidne riksdag af Lag-Utskottet föreslagits, måtte hos Kongl. Maj:t an hålla, det ville Kongl. Maj:t, så snart ske kan, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till de förändringar i fråga om väghållningsbesväret i allmänhet, hvartill omständigheterna må finnas föranleda»;

Herr *Jöns Andersson*, med hvilken Herrar *Sven Nilsson* i Österslöf och *Nils Nilsson* i Espinge sig förenat, »att underhållet af lands- och häradsvägar af-

vensom större broar på landet inom vissa områden och såsom nu häradsvis bekostas af alla inom området boende efter samma grunder, som gälla för uttagandet af kommunalutskylder; att flera områden eller härad ega förena sig om gemensam väg- och brounderhållningsskyldighet; och att de väg- och brohållningsskyldige inom området ega för viss tid förena sig om sättet för fullgörande af samma skyldighet, eller alternativt, »att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utarbetande och framläggande af förslag till författning i ämnet, på hufvudsakligen ofvanstående grunder»;

Herr *Carl Isak Bengtsson*, »att byggnads- och underhållningsskyldigheten af allmänna vägar och broar sommar- och vintertiden skall utgöras af kommunen, på sätt om kommunalutskylder stadgadt är, dock så att fördelning sker häradsvis, med rätt för häraderna att inom sig vidtaga fördelning af vägunderhållet sockenvis, och att nuvarande stadganden härom upphävas.»

Herrar *Ola Andersson* och *Anders Persson*, med hvilka Herrar Nils Nilsson i Stafvie, C. E. Hjelm, O. C. Östling, Per Nilsson i Kulhult, J. Bengtsson, Aug. Börjesson, Lars Börjesson från Halland, Anders Svensson, Nils Hansson, C. Johansson, Magn. Jonsson, A. Andersson i Intagan, Pehr Eriksson, Per Nilsson i Råby, Ivar Månsson, Christen Andersson, P. Hübinette, Eric Olsson i Sånnesta, Carl Magni, G. Bolin, J. Sandstedt, L. J. Fahlander, Lasse Jönsson, Åke Andersson, Nils Nilsson i Asarum och L. J. Svensson sig förenat, »att Riksdagen uti underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t, så snart ske kan, låta utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till förändrade bestämmelser i fråga om väghållningsbesväret i allmänhet efter följande grunder:

1:o) Alla lands- och häradsvägar å landet med derå befintliga broar böra underhållas af alla som erlægga kommunala utskylder och efter de grunder, som för utgörande af sådana afgifter äro eller blifva stadgade; dock böra härifrån befrias statens och kommunens embets- och tjenstemän för inkomst till och med 1,000 R:dr;

2:o) Bör området för hvarje väghållningsdistrikt förblifva häradet; dock med rätt lemnad för flera härad att förena sig om gemensam underhållningsskyldighet, likasom häradet ock må ega rättighet indela sig i mindre kretsar, der i följd af lokala förhållanden sådant anses lämpligare och häradsboarne om en sådan fördelning blifva ense;

3:o) Väghållningsdistriktet bör sjelf ega besluta om sättet för underhållets verkställande. Såsom lämpliga sådana framhållas: vägarnes bortauktionerande på viss tid och i smärre lotter till minstbjudande, genom kommunalnämndernas i hvarje socken försorg; eller vägarnes fördelning på jordbrukarne och underhållande af samma mot ersättning, som för viss tid bestämmas af personer, bestående till hälften af jordbruksidkare och hälften af icke jordbruksidkande väghållningsskyldige. Uppgiften om kostnaderna, likasom utdrag af fyrktalslängderna, afemnas årligen till en af distriktet utsedd styrelse, som verkställer debitering m. m.;

4:o) Skyldigheten bör omfatta både sommar- och vinterväghållningen; och
 5:o) De föreskrifter, som redan finnas stadgade rörande kronobetjeningens tillsyn öfver vägarne, förblifva oförändrade;

Herr *Johan Jönsson*, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes med det snaraste låta utarbета och för Riksdagen framlägga ett fullständigt förslag till de förändringar i fråga om underhållsskyldigheten, vinter och sommar, af allmänna broar samt lands- och häradsvägar i allmänhet, hvartill omständigheterna må finnas föranleda»; och

Herr *J. Erickson*, »att Riksdagen måtte besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes, med upphäfvande af nu gällande lag om allmänna lands- och häradsvägar, förordna, att dessa vägar skola så väl vintersom sommartid byggas och underhållas af alla medlemmarne i kommunen, som, enligt kommunalförfattningarne, äro skyldige att till kommunen erlægga skatt.»

Enligt erhållna remisser åligger det Lag-Utskottet att öfver dessa framställningar sig yttra.

Sedan längre tid tillbaka har frågan om allmänna väghållningsbesväret utgjort föremål för representationens öfverläggningar. Redan vid 1853—1854 årens riksdag beslöto Rikets Ständer att i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka enligt hvilka grunder och på hvad sätt bruk och bergverksanläggningar, skattlagda mjöl- och sågqvarnar samt andra fabriksinrättningar på landet kunde åläggas att till vägarnes byggande och underhållande bidraga, samt efter vederbörandes hörande nådig proposition i ämnet till Rikets Ständer aflåta; men Kongl. Maj:t förklarade med anledning häraf, att »denna skrifvelse icke borde till någon åtgärd föranleda, helst grunden för och verkställigheten af väghållningsbesvärets inom kommunerna fördelning på andra skattdragande, än dem hvilka det hittills ålegat, måste — ehvad denna fördelning skedde i det inskränkta omfång, Rikets Ständer föreslagit, eller utsträcktes till de skattskyldige i allmänhet — stå i sammanhang med och i viss mån bero på de till behandling då väckta frågorna om ändring i bevillningsgrunderna och om inrättande af kommunalstyrelser».

Vid de tvänne näst derpå följande riksdagarne förevar frågan ånyo. Hon återkom jemväl vid riksdagen 1865—1866, då Rikets Ständer uti underdånig skrifvelse den 7 April sistnämnda år — med uttalande af den åsigt, att skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret borde utsträckas ej allenast till fastigheter af alla slag, utan äfven till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder, men att dervid likväl borde medgifvas dels vissa undantag med afseende å tjemstemäns löner och pensioner samt några andra med dem jemförliga inkomstitlar, dels vissa modifikationer med afseende

å inkomstbevällningen i allmänhet, helst grunden för kommunalutskyldernas utgörande, under den korta tid som förflutit från kommunallagens antagande, icke kunde anses hafva undergått de jemkningar, till hvilka omständigheterna torde föranleda, och vissa kategorier, genom ett ovilkorligt antagande af denna grund för väghållningsskyldigheten, möjligen skulle blifva allt för hårdt betungade — hos Kongl. Maj:t anhöllo, att Kongl. Maj:t täcktes i öfverensstämmelse härmed låta utarbета och, så snart ske kunde, till Riksdagen framlägga nådig proposition i ämnet.

Med anledning häraf, och sedan Kongl. Kammar-kollegium afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i frågan, aflät Kongl. Maj:t till 1868 års Riksdag nådig proposition, hvaruti förklaras, att, hvad anginge frågan huruvida vägröjnings- och brobyggnadsskyldigheten inom kommunerna å landet borde utsträckas till alla skattskyldige, vare sig, på sätt Rikets Ständer förutsatt, med eller ock utan iakttagande af undantag för tjänstemäns löner och pensioner samt andra dermed jemförliga inkomstitlar, Kongl. Maj:t ansåge, att, derest ifrågavarande besvär må kunna öfverflyttas på samhällsklasser, hvilka förut varit derifrån befriade, sådant likväl icke skäligen kunde i sin helhet på en gång bringas till utförande; att, om en så genomgripande förändring om dessa besvär fördelning på alla skattskyldige skulle kunna komma till stånd utan att väcka billig klagan, den måste endast småningom genomföras och en dylik fördelning företrädesvis ske i sådana fall, der en allmän delaktighet kunde med mindre praktiska svårigheter åstadkommas; att härtill lämpade sig företrädesvis det åliggande, som af de väghållningsskyldige redan nu bestredes genom kontanta tillskott, nemligen vägnarnes hållande i fargildt stånd vintertiden vid snöfall; att det icke borde lemnas utan uppmärksamhet, att måhända den största ojemheten vid väghållnings- och brobyggnadsbesvärets fördelning, likasom i fördelningen af kostnaderna för vinterväghållningen, der ploglag vore inrättade, icke låge så mycket deri att besvär och kostnader drabbade jordbruket allena, som fast hellre — åtminstone inom flera orter — deruti att desamma vore på jorden ytterst ojemnt fördelade, enär fördelningsgrunden varit och ännu vore hemmanens mantal, oberoende af deras högre eller lägre värde; att en öfverflyttning på andra samhällsklasser af större eller mindre del af detta besvär derföre icke borde ega rum, utan att samtidigt dermed jemväl ändrades den fördelningsgrund emellan hemmanen, som hittills varit gällande; att det möjligen kunde ifrågasättas, huruvida den frihet från deltagande i kostnaden för vinterväghållningen, som i följd af frihet från deltagande i väg- och brohållningsbesväret, på grund af särskilda Kongl. resolutioner, hitintills varit bruk, qvarnar, skattlagda utjordar och lotshemman beviljad, likasom den frihet som i detta hänseende tillkomme säterierna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, borde fortfarande gälla, äfven om en förändring i ifrågasatta syftningen komme till stånd, men att, då berörda frihet måste anses meddelad endast med afseende å de förhållanden, som egde rum, då desamma beviljades, eller att väg- och brohållningen var ett jorden uteslutande åliggande besvär, så torde deraf följa, att tillämpningen af denna frihet förfölle för den

del af ifrågavarande besvär, som genom statsmakternas beslut, efter en helt och hållet ny grund, gjordes gemensamt för alla skattskyldige; att rättvisa och billighet dock fordrade, att vid en sådan öfverflyttning jorden fortfarande droge samma andel, som kommunalförfattningarne vore i afseende å fyrktalsberäkningen iakttaget; men att det syntes icke böra ifrågakomma att befria vissa slag af inkomst från all delaktighet härutinnan; och fann Kongl. Maj:t, på grund häraf, skäligt föreslå Riksdagen att, med ändring af föreskriften i Kongl. förordningen den 13 September 1790, § 5, må stadgas att, när i öfverensstämmelse med nämnda författning till vägarnes hållande i fargildt stånd under vintertiden vid snöfall s. k. ploglag äro eller blifva inrättade, den för alla ploglagen uti socknen eller häradet belöpande ersättning sammanslås och inom socknen eller häradet fördelas efter den allmänna grund, som gäller för uttagande af kommunalutskylder på landet."

Uti det utlåtande, som häröfver afgafs af 1868 års Lag-Utskott, hemställdes, på anförda skäl, att Riksdagen, med förklarande att den funnit sig förhindrad att lemna bifall till berörda nådiga förslag, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillvägabringa den utredning, som, enligt hvad i utlåtandet blifvit anmärkt, erfordrades för bedömande af den föreslagna förändringens verkningar inom de särskilda orterna, samt derefter till Riksdagen göra den förnyade framställning i ämnet, hvartill omständigheterna föränlede.

I öfverensstämmelse med denna hemställan beslöt Första Kammaren för sin del, att underdånig framställning i omförmälda syftning skulle till Kongl. Maj:t aflåtas, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å Utskottets utlåtande, biföll Kongl. Maj:ts nådiga proposition, och som någon sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut ej kunde åvägabringas, var således den nådiga propositionen å Riksdagens sida afslagen.

Genom enskilda motioner blef frågan i hela dess omfattning ånyo bragt å bane vid 1869 års riksdag, som, under antagande att frågan om väghållningsskyldigheten i allmänhet skulle, i anledning af Rikets Ständers återopade skrifvelse den 7 April 1866, komma under vidare öfvervägande och behandling inför Kongl. Maj:t, af sådan orsak förklarade, att de härutinnan gjorda framställningar ej kunde till någon åtgärd å Riksdagens sida föränlede; men derefter, beträffande vinterväghållningen, aflät till Kongl. Maj:t underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta tillvägabringa den utredning, som erfordras för bedömande af den föreslagna förändringens verkningar inom de särskilda orterna, samt derefter till Riksdagen göra den förnyade framställning i ämnet, hvartill omständigheterna kunde föränlede.

Förnyade framställningar i ämnet gjordes af enskilda motionärer vid 1870 års riksdag, som dock, enligt hemställan af dåvarande Lag-Utskott, lemnade dessa

framställningar utan afseende, emedan frågan i hela dess vidd ansågs vara beroende på åtgärd af Kongl. Maj:t.

Frågan förevar jemväl vid 1872 års riksdag, då Lag-Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte aflåta underdånig skrifvelse, med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes, så snart ske kunde, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till de förändringar i fråga om väghållningsbesväret i allmänhet, hvartill omständigheterna föranledde; men denna Utskottets hemställan, godkänd af Andra Kammaren, blef deremot af Första Kammaren afslagen.

Enahanda blef utgången i afseende å de vid sistlidna riksdag väckta motioner i ämnet.

Det är bekant, att Kongl. Maj:t infordrat länsstyrelsernas och landstingens yttranden i fråga om förändrad lagstiftning angående skyldigheten att bygga och underhålla större broar och färjor, i syftning att utsträcka detta besvär till alla dem, som erlägga kommunalutskylder, och att, för åstadkommande af en jemnare och billigare fördelning af kostnaden, antaga landstingsområdet i stället för häradet till gemensamhet. Och beträffande Riksdagens nyss berörda underdåniga skrifvelse af den 11 Maj 1869, om ändring i gällande föreskrifter rörande skyldigheten att hålla allmänna vägarne i fargildt stånd vintertiden, inhemtas af Justitie-ombudsmannens till innevarande Riksdag afgifna berättelse, att detta ärende, när berättelsen afgafs, ännu icke till slutlig behandling förevarit.

Då häraf vill synas, såsom om Kongl. Maj:t tillsvidare lemnat åsido frågan om väghållningsskyldigheten i allmänhet, hvartill också någon anledning kunde förefinnas i den omständighet, att den vid 1869 års riksdag aflåtna underdåniga skrifvelse endast afsåg vinterväghållningen, har Utskottet, som är af den mening, att förstnämnda fråga, likaväl som den om vinterväghållningen, bör så snart ske kan bringas till sin lösning, ansett sig böra, i anledning af förevarande motioner, vördsam samt hemställa,

att Riksdagen, under åberopande af ofvanberörda underdåniga skrivelser af den 7 April 1866 och den 11 Maj 1869, måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, så snart ske kan, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till de förändringar i fråga om väghållningsbesväret i allmänhet, hvartill omständigheterna må finnas föranleda.

Stockholm den 26 Februari 1874.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr *Caspersson*, som åberopade sin, vid Lag-Utskottets under senaste riksdag i ämnet afgifna Utlåtande fogade reservation, så lydande:

»Om annan grund än hemmantalet antages för skyldigheten att underhålla vägar, hvilka icke kunna uppdelas lika ofta som bevillningen förändras, är deraf en nödvändig följd att väghållningen, genom auktion eller annorledes tillkommet aftal, upplåtes på entreprenad och att endast kostnaden fördelas; men då det å de flesta orter torde vara för jordbruket vida mera kämbart att kontant betala ett arbete, som man kan med eget folk verkställa, anser jag det äfven böra uttalas den åsigt att det för den samfällighet, som sådant åstundar, må vara tillåtet att på gamla sättet fullgöra väghållningen.

Vidare bör efter mitt förmenande mera bestämdt uttalas att bevillning för tjenstemäns löner, pensioner och andra dermed jemförliga inkomster böra undantagas från väghållningsskyldigheten. Det är ostridigt att presterskapet för sina boställen i lika mån som andra jordbrukare betungas af vägunderhållet, men icke i vidsträcktare mån än dessa hvarken begagna eller draga fördel af allmänna vägarne. Vid detta förhållande, som äfven torde anses inträffa på andra embetsmän, skulle en stor orättvisa uppkomma om presterskapet ålades ett ferdubbelt vägunderhåll, utöfver hvad det för sina boställen för närvarande utgör.

Genom borttagande af hemmantalet såsom delningsgrund för vägunderhållet läser jemväl blifva nödvändigt att den större eller mindre gemensamhet, som öfvertager vägunderhållet, ansvarar för alla allmänna vägar inom sitt område; men då vägarne äro både till längd och beskaffenhet mycket olika fördelade inom de olika sockenområdena, anser jag gemensamheten såsom hittills böra utgöras minst af ett härad eller tingslag och icke af kommun, i följd hvaraf äfven torde vara behöfligt att föreskrift meddelas huru inflytande medel skola för gemensam räkning förvaltas och vägunderhållet ombesörjas.

Då dessa åsigter icke funnit något uttryck i Utskottets betänkande och jag principiellt måste ogilla att Riksdagen hos Regeringen begär lagförändringar, utan att redogöra i hvad riktning de skola gå, får jag reservera mig emot Utskottets afgifna förslag till underdånig framställning hos Kongl. Maj:t.»

af Herr *Sven Nilsson*, som, under åberopande af de skäl Kongl. Maj:ts till 1868 års Riksdag aflättna proposition i fråga om vinterväghållningen innehåller, hemställde,

»att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utarbetande och framläggande af förslag till författning rörande skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar och broar på hufvudsakligen följande grunder:

1:o) att underhållet af lands- och häradsvägar äfvensom större broar på landet inom vissa områden och såsom nu häradsvägar bekostas af alla inom området boende efter samma grunder, som gälla för uttagandet af kommunalutskylder;

2:o) att flera områden eller härad ega förena sig om gemensam väg- och brounderhållsskyldighet; och

3:o) att de väg- och brounderhållsskyldige inom området ega för viss tid förena sig om sättet för fullgörande af samma skyldighet.»

Herr *von Sydow* har begärt få antecknad, att han i detta ärendes behandling inom Utskottet icke deltagit.
